د سرحدونو او قبايلوچارو وزارت اړوند

د معـلوماتي پوښـتنو بانک

Ketabton.com

ليکنه اوترتيب: نعمت الله "پټانزی"

کال: ۱۳۹۹ لمريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب پـېژندنه :

دکتاب نوم: دسرحدونو او قبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنوبانک

ليکوال: نعمت الله "پټانزی"

کمپوز او ډيزاين: پخپله ليکوال

خپرندوی: کتابتون ويب پاڼه(www.ketabton.com)

دخپريدوکال: ۱۳۹۹ لمريز

آنلاين چاري: شمشاد "زهير"

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته چې هیواد ورباندې تربل هرڅه ډیرګران وي.

"پټانزی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سريزې پرځای

الحمد لله ، الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله؛

وبعد:

د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنو بانک چې اوس ستاسو په لاسونوکې دی ما دهيوادنۍ مينې پرمحور د هيواد وياړلي اوزرين تاريخ ته په کتوسره دکره علمي منابعو څخه په ګټې اخيستنې سره ترتيب کړ چې په دې کتاب کې دجرګو،مرکو،سولې ،شخړو،قومونو ، قبايلو اوسرحدي کرښو په اړه ډير اړين معلومات دپوښتنې اوځواب په بڼه ځای پرځای شوي دي چې پرلوستلوسره به يې دډيرو هيوادوالو اوهيواد پالو هيوادنۍ مينه او علمي تنده ماته کړي ، په همدې اساس مې وپتيله چې د معلوماتي پوښتنو دا بانک ترتيب کړم ترڅو لوستونکي يې له ګټوبرخمن شي.

په درنښت

نعمت الله "پټانزی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.پوښتنه : جرګه تعریف کړئ ،لومړۍ جرګه څه نومیده اوڅه وخت دایره شوه؟

ځواب: دجرګې لغوي معنی :

- جرګه د پښتو لرغونی لغت دی، چې د (ج) په زور کې او د (ر) پـه سکون ویلـه کېږي. ځینې پښتانه يې په سپکه (ی) او سپک (واو) جېرګـه او جورګـه هـم وايـي: معنـی د يـوه هـدف، سلا او مشورې لپاره د څو کسانو یا ګڼو کسانو راغونډېدل، ناسته او یوځای کېدل دي.

- په دري کې جرګ او جرګه د (ج) په زور او د (ر) په سکون پـه لغـت کـې د غېږ باسـو (کشـتي ګیرانو) کارګاه او تعلیمګاه ته وايي، چې د اتلانو کـړی تـرې را چاپېره وي، همـدا راز د خلکـو یـا څاروو عمومي حلقې ته هم وايي، یو ډول ښکار ته، چې خلـک کـړی تـرې را ګرځـوي هـم وایـي او عامه معنی يې د ګڼو خلکو را غونډېدل او یوځای کېدل دي.

- په ترکي کې هم دا کلیمه په همدې تلفظ او معنی ده او اردو ته هم له همدې معنی سره تللې ده).

دجرګې اصطلاحي تعریف :

- د جرګې اصطلاحي معنی تر دې هم پراخه ده او د افغانانو هغـې تـاریخي عنعنـوي موسسـې او غونډې ته وايي، چې د اوږدو زمانو په بهیر کې يـې زمـوږ د اولـس ټـولې ټـولنیزې قـومي او مـلي، سیاسي، اجتماعي، اقتصادي، کلتوري او حتی مذهبي شخړې، ستونزې، ناندرۍ، تـاوتریخوالی او خنډونه له منځه وړي او حل کـړي او پـه دې برخـه کـې يـې غـوڅې پرېکـړې او فیصلې کـړي او کوټلې تصمیمونه يې نیولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا په بل عبارت : جرگه د خپل ولس اراده تمثيلوی په بحرانی حالاتو کې د مشکلاتو د حل په خاطر جوړيږي يا دايريږي تر اوسه د يوه ملي او رسمي دود له مخې په هيواد کې پاتې ده.

د تاريخ له نظره د سبها او سيمتی جرگې د اريايانو لومړۍ جرگې دی چې د هغه وخت مشکلات به يې حلول او د يما پاچا په وخت کې دايرې شوې دي.

۲.پوښتنه : دجرگې اومرکې ترمنځ توپيرڅه شی دی ؟

ځواب : مرکه تر جرگې وړه حلقه ده، چې د کلي - کور واړه موضوعات او شخړې حل اوفصل کوي او جرگه د لويو او مهمو مسايلو د حل له پاره جوړيږي.

۳.پوښتنه : لويه جرگه څه شی ده؟

ځواب :کله چې جرگې ته وړاندې کېدونکې موضوع د اهميت او کيفيت له مخې لويه او پراخه وي له جرگې سره سم د لويه کلمه زياتېږي او لويه جرگه يې بولي، زموږ په تاريخ کې د لويوجرگو شمېره زياته ده او په سلگونو جرگې شته، چې مهمې تاريخي پرېکړې يې کړې او تاريخي ارزښت يې خوندي شوی دی.

۴.پوښتنه : دجرگې اړتيا څه شی ده ؟

ځواب: جرگه هغه وخت راغوښتل کيږي چې د ټولنې د ټولنيز نظم سياسي، اقتصادي، فکري، کلتوري او يا کوم بل اړخ به له گواښ او تهديد سره مخامخ شي او د هغې د ټينگښت او بيا رغونې له پاره د بند بنا کولو اړتيا وليدل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵.پوښتنه:لویه جرگه دڅه شی لپاره دایریږي؟

ځواب: د لويې جرگې د جوړېدو اړتیا له بېلابېلو عواملو نه را زېږېدلې، کله بهرنی یرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنگونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړیوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصمیم نیولو له مخې لویه جرگه راغوښتل کېږي.

٦.پوښتنه:لویه جرگه څوک رابولي؟

ځواب: ١- خو کله چې د بهرني برید په ترڅ کې د هېواد اداره او واکمني له منځه ځي او د تصمیم مرکز ورانېږي، نو بیا ملي مبارزین له کلیو نه را ولاړیږي، د تصمیم یو عاجل مرکز جوړوي او بیا د دې مرکز په وسیله جرگه را غواړي او د هغې د تصمیمونو په رڼا کې مبارزه پرمخ بیايې.

٢- د نړیوالو پېښو پر وړاندې د تصمیم نیونې یا د خلکو د ژوندانه د ښه کولو په غرض د قانون او نظام جوړونې لپاره جوړېدونکې جرگې واکمن حکومت راغواړي او زمینه ورته برابروي.

۷.پوښتنه : په جرگوکې څوک گډون کوي؟

ځواب:په جرگو کې معمولاً علماءکرام،قومي مشران،خانان،نرخیان،روحانیون او ددولت لوړرتبه مامورین او پوه کسان گډون کولای شي.

۸.پوښتنه :دجرگې غړي باید کوم صفات ولري؟

ځواب: په جرگه کې گډون کوونکي افراد معمولاْ د قومونو او خېلونو مشران وي، چې گډون یې له انفرادیت سره سره د جمعیت معنی لري یعني دوی ظاهراْ یو فرد وي، خو بالقوه یو قوم، یو خېل او یو ټولگی وي، چې په جرگه کې د ټولو نماینده گي کوي. ژبه او ژمنه یې د خپلو ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلو پرګنو ژبه او ژمنه وي او د هغوی په بشپړ ملاتړ ترسره کېږي، دوی د اولسـونو ګـوډې مـاتې په پوره تدبير جوړولای، کوشېرولای او ټولنيزې ستونزې له منځه وړلای شي.

۹.پوښتنه :جرګه څه وخت په اساسي قانون کې له يوه ځانګړي ځپرکي سره ذکرشوه؟

ځواب: د ۱۳۴۳ کال په اساسي قانون کې لويې جرګې يو ځانګړی ځپرکی پيدا کړ، پـه دې قـانون کې له بده مرغه په لويه جرګه کې د اولس د فوق العاده نماينده ګۍ او په پراخـه پيمانـه ګـډون مخه ونيول شوه او په قانون کې وليکـل شـول، چـې جرګـه د مشرـانو جرګـې، اولسـې جرګـې او د ولايتي جرګې له وکيلانو څخه جوړيږي او په دې توګه د اولس هغـه پراخـه برخـه اخيسـتنه، چـې حتی ځينې جرګو ته يې له يوې اولسوالۍ نه درې تنه وکيلان را ليږلی شول له منځه ولاړه.

۱۰.پوښتنه : پخوا به دجرګې امنيت چا نيوه ؟

ځواب: پخوابه دجرګو امينت اربکيانو نيوه .

اربکيان: اربکي د يوه لرغوني قبيلوي عرف له بقايا وو څخه دي. په آريايي قبيلو کې بـه د غسـې قبيلوي سپايي د جګړې په وخت کې په قبيلوي جګړو کـې د جنګـي ټولګيـو مشرـ و او پـه عـادي حال کې به يې د قوم د امنيت ساتل پر غاړه وو،همدارنګه اربکيان هغه قومي سپايان دي، چـې د جرګې په وخت کې د جرګې امنيت ساتي او د پرېکړو څارنه يې کوي. همدا اربکيـان د جرګـې د پرېکړو تر اعلانولو وروسته د هغو د تطبيق لپاره ګمارل کېږي او حتی هغه سزاګانې، چې جرګـې ټاکلې د هغه مرتکبينو ته ورکوي، که څوک د جرګې له پرېکـړو څخـه غـاړه وغـړوي دوی کـولای شي، چې پر کور يې اور پورې کړي او ان چې د مرګ سزا ورکړي.

۱۱.پوښتنه: دميرويس نيکه په وخت کې څوجرګې جوړې شوې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دتاريخي ځيړنو په استناد دميرويس نيکه په وخت کې درې جرګې جوړې شوې دي؟

۱۲.پوښتنه: دميرويس نيکه لومړۍ جرګه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دميرويس نيکه لومړۍ جرګه په ۱۷۰۵ م کال کې دکندهار زاړه ښار لويديځ لوري ته شپږميله ليرې د(کوکران)په سيمه کې جوړه شوه ، په دې جرګه کې پريکړه وشوه چې ميرويس خان نيکه دې د دې لپاره چې په راتلونکې کې د ژور نفوذ له لارې وکولای شي چې ديرغلګرو صفويانو پر وړاندې اولس پاڅون ته په اغيزمنه توګه چمتو کړای کړي نو؛ د صفوي حکمران ګرګين دخپلوۍ وړانديز د ومني.

۱۳.پوښتنه: دميرويس نيکه دوهمه جرګه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه اوهمدارنګه له لومړۍ جرګې سره يې توپيرڅه ؤ؟

ځواب: دميرويس خان نيکه دوخت دوهمه جرګه په ۱۷۰۷م کال کې دکندهارشمال ختيځ ته په (مانجه) سيمه کې جوړه شوه او دصفوي حکمران پرضد پکې دعمومي پاڅون نقشه جوړه شوه او په عمل کې پلي شوه ، ددې جرګې توپيرله لومړۍ جرګې سره دا ؤ چې ګډون وال يې ډير ؤ او دپښتنو دبيلابيلو قومونو سربيره دهيواد نورو قومونو لکه : تاجکو،ازبکو،بلوڅو اوهزاره ؤ هم پکې ګډون کړی ؤ.

۱۴.پوښتنه: دميرويس خان نيکه دريمه جرګه کومه وه؟

ځواب : داجرګه ددوهمې جرګې دپاڅون تربرياليتوب وروسته په ۱۱۱۹ ه ق کال کې ترسره شوه چې ميرويس خان نيکه پکې د دهيواد دملي مشر په توګه وټاکل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵.پوښتنه : دشیرسرخ جرگه په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه او کومو کسانو پکې برخه درلوده؟

ځواب : دشیرسرخ جرگه په ۱۷۴۷ م کال کې دکندهار دنادرآباد په پوځي کلا کې دنادرافشار ترمرگ وروسته دهیواد دخپلواکۍ لپاره جوړه شوه چې له امله یې احمدشاه بابا دافغانستان پاچاه وټاکل شو او په دې جرگه کې نور محمد خان غلجی، محبت خان پوپلزی، موسی خان اسحق زی، نصر الله نورزی، حاجي جمال خان بارکزی اوداسې نورو مشرانو گډون درلود،نوموړې جرگه دکمیت له نظره کوچنۍ او دکیفیت له نظره ډیره لویه وه .

۱٦.پوښتنه : امیرشیرعلي خان جرگې څه وخت او دڅه شي لپاره دایرې کړې؟

ځواب: امیر شیرعلی خان دوه جرگې راوبللې:

۱- امیر شېرعلي خان چې یو روڼ فکره پاچا و، لویو جرگو ته یې یو ځل بیا ارزښت ورکړ، ده په ۱۸٦۵ م کال په کابل کې یوه لویه جرگه جوړه کړه. دې جرگې ته یې د هېواد له بېلابېلو سیمو نه دوه زره کسان را وبلل، څو ده ته د ده د وروڼو د اختلاف او د ښمنیو په باب مشوره ورکړي، چې تر دې مشورې وروسته له خپلو وروڼو سره جگړې ته متوجه شو، په نتیجه کې یې ماته وخوړه او د کابل تخت یې وروڼو ترې ونیو .

۲- همدا راز ده د خپلې واکمنۍ په دوهمه دوره کې په ۱۲۹۰ هـ ق (۱۸۷۳م) کال د خپل ۱۳ کلن زوی عبدالله خان د ولیعهدۍ له پاره یولوی جشن جوړ کړ او د شمس النهار د یوه اقتباس په استناد پنځه سوه زره تنه مخور اوسپین ږیري ورته را غوښتل شوي وو او اووه شپې او ورځې یې دوام درلود. د همدې لویې غونډې په دوران کې امیر شېرعلي خان د افغانستان لومړنۍ کابینه جوړه کړه، سید نورمحمد شاه یې صدراعظم وټاکه د بېلابېلو چارو له پاره یې وزیران موظف کړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دواړې جرګې د کمیت په لحاظ ډېرې لویې وې او خصوصا د دوهمې جرګې د ګډون کوونکو د شمېر په اقتباس کې که غلطي شوي وي هم یقینا ډېره لویه جرګه به وه، خو کیفیت یې د پخوانیو جرګو غونډې نه و، ځکه اهداف یې تر هغې واړه وو، له وروښو سره جګړه د اقتدار جګړه وه او خلکو له داسې موضوع سره ډېره علاقه نه ښوده او هم د ولیعهد ټاکل د پاچا یو بل هوس و، چې د خپل لوی زوی محمد یعقوب خان سر ه د مخالفت له امله یې کړی و، خو بیا یې هم لویه مېوه په افغانستان کې د یوه منظم او عسکري حکومت او کابینې را منځ ته کېدل وو.

۱۷.پوښتنه :امیرحبیب الله دبې طرفۍ جرګه په کوم کال او دځه لپاره راوغوښته اوڅومره کسانو پکې ګډون کړی ؤ؟

ځواب: کله چې په ۱۹۱۳م کال کې لومړۍ نړیواله جګړه ونښته ، انګریزانو دافغانستان له تحت الحمایه حکومت نه تمه درلوده چې په دې جګړه کې دهغوی ملاتړ وکړي ،ددې موضوع لپاره امیرحبیب الله په ۱۹۱۵ م کال د خپلې بې طرفۍ د تایید له پاره د افغانستان مشهور مشایخ لکه: د اسلام پور پاچا (میرصاحب جان) د موسهي اخونزاده (ملامحمد جان) د تګاو ملا صاحب، د هډې اخونزاده، د بړو میا صاحب، د حصارک میا صاحب، شمس الحق صاحب، د شور بازار حضرات، حافظ جی صاحب، ملا محمد مرید، ملا عبدالغفار اخونزاده او نور کابل ته را وغوښتل. د دغو مشایخو او نورو اولسي وکیلانو په شمول یوه لویه جرګه د امیر په وړاندې جوړه شوه او د ملت د اتفاق او د دولت د ببطرفۍ د سیاست ملاتړ یې وکړ.

۱۸.پوښتنه:داتحادمشرقي په نامه لویه جرګه چیرته ،په کوم کال ،دځه لپاره اودچاترمشرۍ لاندې دایره شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: کله چې افغانستان دغازي امان الله خان تررهبرۍ لاندې له انګريزانو څخه په ۱۹۱۹م کال داګست په مياشت کې خپلواکي وګټله داسې آوازې خپرې شوې چې انګريزان يو ځل بيا په افغانستان تيرى کوي په همدې اساس د اتحادمشرقي په نامه لويه جرګه په ننګرهارکې دهډې ملاصاحب زيارت ترځنګ په ۱۹۱۹م کال کې دغازي نادرخان ترمشرۍ لاندې جوړه شوه او په دې غونډه کې د مشرقي(اوسنى لغمان، کونړ او ننګرهار د ولايتونو) د بېلابېلو قومونو سپين ږيري، عالمان، سادات،مشايخ او نور مخور سره را غونډ کړاى شول او د خپلواکۍ د ساتنې او د وطن د دفاع او آبادۍ په برخه کې يې مهمې پرېکړې وکړې، دوى غوښتل، چې انګريزان دې د افغانستان ازادي د زړه له کومي ومني او که نه نو د سرحد ټول اقوام او قبايل د جهاد له پاره چمتو او آماده دي او د افغانستان ازادي به په خپلو وينو ساتي.

۱۹.پوښتنه: داتحادمشرقي په نوم اخبارچيرته او په کوم کال کې خپور شو؟

ځواب: داتحادمشرقي په نوم اخبارپه ۱۹۲۰ م کال کې په مشرقي کې د اتحادمشرقي په نوم دلويې غونډې په وياړپه خپريدو پيل وکړ.

۲۰.پوښتنه: دلومړني اساسي قانون لويه جرګه چيرته په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دلومړني اساسي قانون « اساسي نظامنامې» د منلو او تصويب له پاره د ۱۹۲۳ کال د فبرورۍ په ٢٦ نېټه د ملت د مشرانو لويه جرګه را وغوښتله شوه، چې ۸۷۲ نماينده ګانو برخه پکې درلوده او د افغانستان لومړنى اساسي قانون يې تصويب کړ.

۲۱.پوښتنه : اساسي نظام نامې څومادې درلودې او کوم موضوعات پکې شامل ؤ؟

ځواب: اساسي نظام نامې ۷۳ مادې درلودې او زموږ د هېواد سياسي او اجتماعي بنه، د خلکو حقوق، اداري تشکيلات او اساسات يې ټاکلي وو. دې قانون خلکو ته د فکر د ازادۍ، د کار د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازادۍ، د خبرو د ازادۍ او د کور او حیثیت او مصونیت وعده ورکړې وه او د قانون حکومت پکې اعلان شوی ؤ.

۲۲.پوښتنه: ددولت لومړنۍ شورا دچالخوا ، په کوم کال جوړه شوه او څه دنده یې درلودې؟

ځواب: د دولت شورا دغازي امان الله خان لخوا د۱۹۲۱ کال په اگست میاشت کې جوړه شوه ، چې د هېواد مخور، عالمان، سادات او مشایخ پکې را غونډ وو، د قوانینو مسودې به یې جوړولې او د ارگ په شمالي برج کې یې ځای ورته ټاکلی و.

۲۳.پوښتنه: دپغمان لویه جرگه دچالخوا ،په کوم کال دځه لپاره جوړه شوه اوڅومره کسانو پکې گډون کړی ؤ؟

ځواب: نوموړې جرگه دغازي امان الله خان لخوا په ۱۹۲۴م کال کې دکابل په پغمان کې جوړه شوه او په دې لویه جرگه کې ټول ۱۰۵۲ تنه را غونډ شوي وو، چې ۲۳۱ تنه یې د دولت وتلي مامورین او پاتې یې د بېلابېلو ولایاتو خانان، سیدان، عالمان، شیخان او ټاکلي وکیلان وو. په دې جرگه کې د دولت خارجي تړونونه، روابط، کورني قوانین او مسایل یې تر غور لاندې ونیول، لیکن په حقیقت کې دا لویه جرگه د منگلو د سر اخستنې په باب وه او کوم اعتراضونه، چې هغوی دقوانینوسره درلودل دهغوی ترمیم وشو.

۲۴.پوښتنه :افغانستان له کومو هیوادونو سره گډې پولې لري بیان یې کړئ؟

ځواب: افغانستان له لاندې هیوادونو سره گډې پولې لري؛

۱- له ایران سره گډه پوله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانســتان او ایــران تــر مــنځ پولــه لــه ملــک ســیاه غــره شروع تــر ذوالفقــار درې پورې رسیږي.(٩٢٦کیلومتره)

۲- له ترکمنستان سره پوله:

له دې هیواد سره د افغانستان پوله، د هرات ولایت د ګلران ولسوالۍ لـه ذوالفقـار درې څخـه شروع د بلخ ولایت د شورتېپې ولسوالۍ تر یوې برخې پورې رسیږي. (۸۷۴کیلومتره)

۴- له ازبکستان سره پوله:

له ازبکستان هیواد سره د افغانستان پوله د بلخ ولایت له شـورتېپې ولسـوالۍ څخـه شروع او د بلخ ولایت تر کلدار ولسوالۍ پورې رسیږي. (۱۴٦کیلومتره)

۵- له تاجکستان سره پوله:

د افغانســتان او تاجکســتان ګــډه پولــه د بلـخ ولایــت لــه کلــدار ولســوالۍ څخــه شروع د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ تر یولي درې پورې رسیږي. (۱۳٦۰کیلومتره)

٦- له چین سره پوله:

افغانستان له چین سره د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ له یـولي درې د همـدې ولایـت د واخان ولسوالۍ د واخجیر یا کلیک غاښي پورې ګډه پوله لري. (۹۰کیلومتره)

۷- له جمو او کشمیر سره پوله:

له جمو کشمیر سره زموږ ګډه پوله د بدخشان ولایت د واخـان ولسـوالۍ لـه واخجیـر غاښـي شروع د همدې ولایت د واخان ولسوالۍ تر نوښاخ پوري رسیږي. (۱۰۲کیلومتره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- ډ یورنډ فرضي کرښه:

دا کرښه د واحد ملت پر سینه کښل شوې جبري کرښه ده، چې د بد خشان ولایت د واخان ولسوالۍ له نوښاخ سیمې څخه شروع د نیمروز ولایت د چهار برجک ولسوالۍ تر ملک سیاه غره پورې رسیږي. (۲۳۱۰کیلومتره)

۲۵.پوښتنه : افغانستان دمنځنۍ آسیا له کومو هیوادونوسره ګډه پوله لري؟

ځواب: له ترکمنستان،ازبکستان او تاجکستان سره.

۲۶.پوښتنه : دافغانستان سرحدي ولایتونه څو او کوم دي؟

ځـــــواب:سرحـــــدي ولایتونـــــه ۲۰ دی :بدخشان،کنړ،نورســــــتان،ننګرهار،لوګر، پکتیـــــا ، پکتیکا،خوســــــــت،زابل،کندهار،هلمند،فراه،نیمروز،هرات،بادغیس،فاریاب،جوزجان،بلخ،کندز اوتخار.

۲۷.پوښتنه : دډیورنډ کرښه له څو ولایتونو او ولسوالیوسره نښلیدلې ده؟

ځواب: دډیورنډ فرضي کرښه له ۱۲ ولایتونو او٤٦ ولسوالیو سره نښلیدلې ده.

۲۸.پوښتنه : دپکتیا ولایت دمرکز ، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځواب:دپکتیا ولایت مرکز ګردیزدی او ولسوالۍ یې دادي :

ځـاځي آریوب،احمدخیل،ډنډپټان،څمکني،احمدآباد،ســیدکرم،میرزکي،جاني خیل،شــواک،ګرده څیرې،لږمنګل،وزی اوزرمت دي.

میشته قومونه یې : احمدزي،ځاځي،منګل،ځدراڼ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹.پوښتنه : دپکتیکا ولایت د مرکز، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځـــواب:دپکتیکـــا ولایـــت مرکزښـــرنه ده او ولســـوالۍ یـــې دادي:گومل،گیـــان،وازه خوا،اورگون،سرروضـــــــه،یحیی خیل،ډیله،دومند،زیړوک،یوســـــــف خیل،تروه،وړمـــــــه یی،سروبی،برمل،نکه او متِه خان دی.

میشت قومونه یې دادي: خروټي،یحی خیل،سلیمان خیل،ولی خیل،اتمانخیل او وزیر دی.

۳۰.پوښتنه:دډیورنډ کرښې له کوم ځای څخه پیل اوچیرته پای تـه رسیږي اوددې کرښـې دواړو غاړو ته کوم ځایونه پراته دی؟

ځواب: دډیورنډ کرښه دچترال څخه پیل او ترملک سیاه غره پورې رسیږي؛د ډیورنـډ کرښـې دې غـاړې تـه ۱۲ ولایتونـه او ٤٦ ولسـوالۍ پرتـې دی اوهغـه غـاړې تـه یـې اوه ایجنسـۍ،یوه سوبه(بلوچستان) او دچترال ضلع پرتې دي.

ولایتونـــه: بدخشان،نورستان،کنړ،ننگرهار،لوگر،پکتیا،خوســـت،پکتیکا،زابل،کندهار،هلمند او نیمروز.

سوبه : بلوچستان.

ایجنســـئ: جنـــوبي وزیرستان،شـــمالي وزیرســـتان،کرمه ایجنسي،مومندایجنسيـــ ،خیـــبر ایجنسي،باجوړایجنسي او اورکزي ایجنسي.

۳۱.پوښتنه: جنوبي وزیرستان څه وخت منځ ته راغـی ،څـومره مسـاحت لري،کـوم قومونـه پکـې میشت دي او د هیواد دکوم ولایت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـواب:جنـوبي وزيرسـتان پـه ۱۸۹۵ م کـال کـې مـنځ تـه راغـی،٦٦٢٠ کيلـومتره مسـاحت لري،احمدزي،بيټني او وزير قومونه پکې ميشت دی او دپکتيکا ولايت د گيان،برمل،وړمه يـی او تروی ولسواليو سره ۳۲۱ کيلومتره گډه پوله لري.

۳۲.پوښتنه: شمالي وزيرستان څه وخت منځ ته راغی ،څـومره مسـاحت لري،کـوم قومونـه پکـې ميشت دي او د هيواد دکوم ولايت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

ځـواب: شـمالي وزيرسـتان هـم پـه ۱۸۹۵ م کـال کـې مـنځ تـه راغـی ،۴۷۰۷ کيلـومتره مسـاحت لري،وزير،احمدزی،اتمانخيل او داوړ قومونه پکې ميشت دی او د خوست ولايت دگوربز او تڼيـو له ولسواليو سره گډه پوله لري.

۳۳.پوښتنه :قبيله څه ته ويل کيږي؟

ځواب : قبيله عربي کلمه ده چې جمع يي قبايـل کېـږي او مانـا يـې ده ډلـه يـا گـروپ؛ يعنـې د پلرونو او نيکونو د سلسلې راټول شويو جوړښتونو او هغه بنديو ته قبيلـه ويـل کېـږي. پـه انگريـزی کې ورته ټرايب (Tribe) چې د لاتين ژبې له Tribus څخه اخيسـتل شـوي او پـه عـربي کـې ورتـه شجرة وايي او مانا يي ده ونه. او پښتو موزون انډول يي خيل يا ټبر دی.

۳۴.پوښتنه : دپښتنو قبيلوي سلسلې کومې دي ؟

ځواب : د پښتنی خيلونو او ټبرونو اتنوگرافيك جوړښـتونه (Ethnographic structures) او هـغه بندي د يوې ونې د څانگو په څـير يـې چـې يـوه څانگـه لـه بلـې شـنه کېـږي او بيـا لـه هغـې بلـه رازيږيږي او غزيږي بيا بله او بله. نو که ړومبی څانگه مور وي نو دوهمـه څانگـه لـور ده، دريمـه لمسی، څلورمه کړوسی ده، پنځمـه کواسـۍ ده، شـپږمه کـودۍ او اوومـه پـردۍ ده دا سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوام مومي خو د قبيلې موډل ددغه ځنځير په اتمه کړۍ کې شليږي. کټ مټ همدغه ځنځيري سلسله د قبيلوي ټولنې په اتنوګرافيکو جوړښتونو کې ژوندۍ ليدل کېږي.

۳۵.پوښتنه : قبيلوي سلسلې څه وخت منځ ته راغلې اوله څه شي سره تړاو لري؟

ځواب : قبيلوي سلسلې د انسان د هستيدنې له تاريخ سره يوځای منځ ته راغلې او د ټولنيزو جوړښتونو او هغې بنديو بهير هم پيل شوی دی.په دې اساس قبيله يا خيل يوه داسې مقوله ده چې له يو تاريخي (اقتصادي، اجتماعي) دوران سره اړه لري.

۳٦.پوښتنه : آيا له پښتنوقبيلو پرته نورقبايل هم شته ؟

ځواب : د آسيا او افريقا په لويو وچو کې په ګڼ شمير کې قبايل د ټولنيزو جوړښتونو په بڼه موجود دي. همداشان امريکايي هنديان او سور پوستان (American Indians) نن هم قبايلي ژوند لري په آستراليا او نوي زيلاند کې دا ډول قبايلي ګروپونه او ټولنې د ابورجين (Aborigines)په نوم ياديږي او ژوند کوي.

۳۷.پوښتنه: پښتانه قبايل کوم دي؟

ځواب : د کنړ ولايت له ارندو او اسعدآباد نه نيولي بيا د کندهار تر سپين بولدك پورې له دير او با جوړ نه نيولي بيا د کويټې تر چمن پورې د کرښې دواړه غاړو ته پښتانه قبايل چې په يوه ګډ جغرافيايي چاپيريال کې استوګنه لري.

۳۸.پوښتنه : دډيورنډ دفرضي کرښي دواړو غاړوته پراته قبايل څه مناسبات لري؟

ځواب: هغوی د وينې، رګ، ژبې، کلتور، مذهب، روحياتو، رسم، رواج او عنعناتو په کلکو مزيو سره ګنډلي دي او ګډ تاريخي افتخارات لري. د بيلګې په توګه : سالارزی، ماموند او مشوانې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنړ، دیر او باجوړ په ګډه سیمه ییز چاپیریال کې میشته دي. مومند او صافي په کنړ او مومند ایجنسي کې، مومند او شینواري په ننګرهار، مومند ایجنسي او خیبر ایجنسي کې ګډه پراته دي.

ځمکني، منګل، ځدران، مقبل او ځاځي په پکتیا او کرم ایجنسي کې ګډه پریوت لري. د خوست او شمالي وزیرستان ګربز، سیدګی او وزیر (ټیټي مداخیل) ټینګ ورورګلویز تړون لري. د پکتیکا او جنوبي وزیرستان وزیر، سیدګي سلیمانخیل او د وتاڼي د ګډه ځمکني چاپیریال خاوندان دي. همدا ډول د زابل، توبه کاکړي او ژوب کاکړ په واحد سیمه ییز قلمرو کې ژوند کوي. د کندهار، کویټې، چمن، ګلستان او توبه اڅکزي- نورزی او اڅکزي یو تر بله ورونه دي. همدا شان د نیمروز بلوچ د بلوچستان له بلوچو سره په وینه او رګ شریك دي.

۳۹.پوښتنه: دقبايلي سیمو نفوس اومساحت څومره دی ؟

ځواب: مجموعي نفوس يي تر شپږ مليونه پورته اټکل کېږي او مساحت يي۶۹۹۵۹ کېلومتره مربع دی. (په دي ارقامو کې يوازې قبايل راځي يعنې ښاري سيمې لکه جلال آباد، مرکزی خوست او د ګرديز ښاري سيمې چې قبايلي کرکتر نلري نه دي شاملي).

۴۰.پوښتنه: په افغانستان باندې مشهور يرغلونه کوم دی؟

ځواب: په دي اړه په افغانستان باندي د يوناني سکندر يرغل (۳۳۰ ق. م) د عربو هجوم (۶۳۲ م.) د چنګيز چپاول (۱۲۳۰ م) چې د افغانانو د پیړیو مدنیت او ښارونه یې له خاورو سره برابر کړل. په افغانستان باندي د پرنګي استعمار دري ځلي يرغل (۱۸۳۹-۱۸۷۹ او۱۹۱۹کلونه)، کورنۍ جنګونه، د شوروي امپراطوري تجاوز (۱۹۷۹) د وروستيو دريپو لسيزو کورنيو جګړو او بهرنۍ لاس وهنې چې لا تر اوسه دوام لري د يادونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱.پوښتنه: په افغانستان کې د آريايانومدنيت څه وخت منځ ته راغلی دی؟

ځواب: تاريخ راښيي چې آريايانو له ميلاد نه ۲۵۰۰ کاله د مخه ټولنيز ژوند پيل کړی دی او د آريايانو دوهم مدنيت د (۱۲۰۰ ق. م) په شا او خواکې په بلخ کې پيل شوی دی. په دي دوره کې لومړی ځل د (يما) په نامه پاچا د بلخ تاريخي ښار آباد کړ او خلك يې په کرنه او مالداری بوخت کړل. د ٦۳۰ ق. م په شا او خوا کې د زردشت آئين جاري شوی دی.نومړی د واحد خدای په وحدانيت او بي ساري عظمت باندي قايل و او خلك يي د واحد خدای په لور وروبلل، کليوالی او ښاري ژوند پراختيا وموندە د کار په وسايلو کې کېفي بدلون راغی، په کرنه کې په اصلاحاتو لاس پورې شو په هنر او ادبياتو کې پرمختگونه وشول.

۴۲.پوښتنه : په شپاړسمه او اولسمه پیړۍ کې څو ډوله حکومتونه موجود وو؟

ځواب: دوه ډوله : ۱- سلطنتي،۲- جمهوري.

۴۳.پوښتنه: په شلمه پیړۍ کې څوډوله حکومتونه منځ ته راغلل؟

ځواب: ۱- اولسواک(دموکراتيک)، ۲- زورواک (استبدادي) ۳- تلواک (انحصاري).

۴۴.پوښتنه : دنړۍ لومړی پالمان کوم دی؟

ځواب: د نړۍ لومړی پارلمان په ۹۲۵ مېلادي کال کې د ايسلند په واړه هېواد کې، چې د اروپا په شمال کې پروت دی جوړ شو او تر دې وروسته ډېر لرغونی پارلمان د انگلستان پارلمان دی چې په ۱۲٦۵ مېلادي کال کې جوړ شو.

۴۵.پوښتنه :آزاد قبايل څوک دی؟

ځواب: دډيورنډ دهغې غاړې خلک چې په اوو ايجنسيوکې ژوند کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴٦.پوښتنه: دآزادو قبائيلو د اوو ايجينسيو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې میشت دی؟

ځــــواب: شـــمالي وزيرســـتان،جنوبي وزيرســـتان،کرمه ايجينسيـــ،خيبر ايجينسيـــ،مومند ايجينسي،باجوړ ايجينسي او اورکزی ايجينسي ؛

شمالي وزيرستان: احمدزی،وزیر،اتمانزی،داوړ.

جنوبي وزيرستان: مسعود،بتنی،احمدزي،داوړ.

کرمه ايجينسي: توری،حمزه خیل،موسی خیل،منگل،بنگش،مقیل.

خيبر ايجنسي: شنيواری،افریدی،خوگا خیل،شیخ خیل،پیروخیل،مومند،اکاخیل،ظفرخیل،کوکې خیل،ساپی،گجرخیل،کمرخیل او آدم خیل.

مومند ايجينسي: عليزي،ترکزی،اتمرخیل،ساپی،شینواری،اتمانخیل او بنری.

باجوړ ايجينسي: لوی ماموند،واړه ماموند،اتمانخیل،سالارزی.

اورکزی ايجينسي: برامک.

۴۷.پوښتنه: جرگه په څو ډوله ده اود څه لپاره داریږی؟

ځواب: جرگه په دری ډوله ده محلي یاکليوالي،سيميزه يا منطقـوي او مـلي جرگـه د مشـکلاتو د حل لپاره داریږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸.پوښتنه:آزاد قبائیل تعریف کړی او په کومو سیمو کې ژوند کوي؟

ځواب: آزاد قبائیل هغه چاته ویل کیږي چې خپل منځی اختلافات د دود او جرگو له لاری حل او فصل کوی نه د قانون او محکمی له لارې چې په هغوی کې دولتی اداری نشته د ډیورند کرښې هغی خواته میشت دی او د اوو ایجنسیو خلک د آزادو قبائیلو له جملې څخه دي.

۴۹.پوښتنه: قبائیلیٍ کارت کومو کسانو ته او د څه لپاره ورکول کیږي؟

ځواب: قبایلي کارت د اوو ایجنسو میشتو خلکو ته چې په پښتو خبری کوی د دوی د مشکلاتو د حل او پیژندگلوۍ په خاطر ورکول کیږي.

۵۰.پوښتنه: په کومه لویه جرگه کې لومړی اساسي قانون تصویب شوی دی ؟

ځواب: په ۱۳۰۳ه ش کال کې د افغانستان اساسي قانون د اساسي نظام نامی په نوم د غازی امان الله خان تر مشری لانه دی د پغمان په لویه جرگه کې تصویب شو.

۵۱.پوښتنه: دسرحد او ډیورنډ کرښې ترمنځ توپیر څه شی دی او ډیورنډ کرښه څه وخت پر افغانانو وتپل شوه؟

ځواب: سرحد یوه منل شوی بین المللی کرښه ده او بین المللی اعتبار لري ډیورنډ کرښه بین المللی سرحد نه دی ځکه چې دا په ۱۸۹۳م کال کې د امیر عبدالرحمن خان په دوره کې په افغانانو وتپل شوه.

۵۲.پوښتنه: سرحد تعریف کړی او افغانستان د کومو هیوادونو سره پوله لري او د هر هیواد سره څومره اوږدوالی لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب:سرحد د هیوادونو تر منځ یو منل شوی کرښه ده چې بین المللی اعتبار لري او افغانستان د لاندې هیوادونو سره ګډې پولې لري:

۱. تاجکستان ۱۳٦۰ کیلومتره ۲. ازبکستان ۱۴٦ کیلومتره ۳.ترکمنستان ۸۷۴ کیلومتره ۴.ایران ۹۲٦ کیلومتره ۵. پاکستان فرضي خط ۲۳۱۰ کیلومتره ٦. جمووکشمیر ۱۰۲ کیلومتره ۷. چېن سره د پامیرخط ۹۰ کیلومتره شمال شرق چېن ۹٦ کیلومتره.

۵۳. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښه څو کیلومترهه اوږدوالی لري څه وخت او د افغانستان پر کوم حاکم باندې ومنل شوه؟

ځواب: د ډیورنډ کرښه ۲۳۱۰ کیلومتره اوږدوالی لري او په ۱۸۹۳م کال کې په امیر عبدالرحمن باندې په زور وتپل شوه اودکابل په چهلستون کې پرې لاسلیک شوه ، انګریزانو د دغه تړون د لاسلیکولو مقابل کې هر کال امیر ته یو میلیون او ۸۰۰ زره هندی روپۍ ورکولو ژمنه وکړه.

۵۴.پوښتنه: په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په کوم ځای کې دچاپه مشرئ جرګه وشوه اوڅه موخې یې درلودې؟

ځواب : په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په پغمان کې د اساسي نظامنامې د تصویب په خاطردغازي امان الله خان ترمشرئ لاندې جرګه جوړه شوه.چې په ۱۳۰۱ ه ش کال کې په جلال آباد کې دیوې جرګې په ترڅ کې پرې بحث شوی ؤ.

۵۵.پوښتنه: په ۱۳۰۷ ه ش کال کې دکابل په پغمان کې دامان الله خان ترمشرئ لاندې لویه جرګه دڅه لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا جرگه دامان الله خان ترمشرئ لاندې جوړه شوه چې له ۱۵۰ غړو د ملي شورا جوړېدل، د عسکري خدمت اجباري کېدل او د حجاب لیرې کول یې موخې وې.

۵٦.پوښتنه: په ۱۳۴۳ ه ش کال کې دمحمدظاهر شاه په وخت کې لویه جرگه دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: ددیموکراتیک گوند اساسي قانون یې تصویب کړ او شاه د اصلاحاتو په راوړلو سره ترونه او تره زامن عملاً له واکه لرې کړل، ځکه چې په هغه وخت کې مهم دولتي پوستونه او رښتیني قدرت د هغوی په لاس کې و.د اساسي قانون د مصوبې له مخې دغه لویه جرگه کې، په حکومتي ادارو او سیاسي برخو کې د شاهي کورنۍ قدرت منع او پر ځای د وزیرانو ټاکل پارلمان ته پرېښودل شول. د قواو بېلتون ، د رسنیو ازادي، د سیاسي ډلو او د حقونو برابري په دغه قانون کې ځای پر ځای شوي وو.

۵۷.پوښتنه : اضطراري لویه جرگه په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: داجرگه په ۱۳۸۱ ه ش کال کې په کابل کې جوړه شوه چې مشرېې اسماعیل قاسمیارۀ او ۱۵۱۵ تنو پکې گډون درلود او حامدکرزی پکې دلنډمهاله حکومت مشرټاکل شو، دغه لویه جرگه د بن جلسو د تصمیم پر اساس د ۲۰۰۱ میلادي کال په سپتمبر میاشت کې د ملگرو ملتونو تر نظر لاندې تر سره شوه او پایله یې دا شوه چې په افغانستان کې موقت دولت رامنځ ته شو، لویه اضطراري جرگه د لومړي ځل لپاره د یوولس سلنه مېرمنو د گډون شاهده هم وه چې رایه یې وکاروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال په ۱۳۸۲ ه ش کال کې لویه جرگه دڅه لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دالویه جرگه چې آتم اساسي قانون پکې تصویب شو ،۵۰۰ تنه غړي یې درلودل،مشرې یې صبغت الله مجددی کوله دغه جرگه هم د بن جلسو د مصوبی له مخې د ۲۰۰۱ کال په سپټامبر میاشت کې تر شوه او د اساسي قانون مسوده جوړه شوه.دا قانون د افغانستان د ښو قوانینو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

۵۹.پوښتنه : دحامدکرزی دحکومت پرمهال دسولې مشورتي لویه جرگه دڅه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دا جرگه چې دسولې دمشورتي جرگې په نامه یادیږي د غبرگولی ۱۳۸۹ هش - جون ۲۰۱۰ ز- کابل کې جوړه شوه ۱۶۰۰ غړي یې درلودل اومشریې برهان الدین ربانی ؤ اودحامدکرزي دحکومت دسولې پروگرام پکې تائید شوکه څه هم یو شمېر منتقدینو د ښاغلي کرزي له لوري دغه جرگه فرمایشي او غیر قانوني یاده کړه، خو کرزي د هغوی وړاندیزونه ومنل او عملي یې کړل ،ښاغلی کرزي د دغو وړاندیزونو په لړ کې گڼ طالب بندیان خوشي کړل او د برهان الدین رباني په مشری یې د سولې عالي شورا جوړه کړه.

۶۰.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال دریمه مشورتي جرگه دڅه شي لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دغه جرگه چې په ۲۵ لړم، ۱۳۹۰ ه ش (۲۰۱۰ز) - کال کې دصبغت الله مجددي ترمشرۍ لاندې تر۲۰۰۰ تنو ډیرو گډونوالو په گډون سره په کابل کې له امریکا سره د امنیتي تړون لاسلیکولو په اړه جوړه شوه، دې دودیزې مشورتي لویې جرگې د ۷۶ مادو په یوه پریکړه لیک کې د افغانستان او امریکا ترمنځ د ستراتیژیک تړون ملاتړ وکړ.او دحامدکرزي لخوا ونه منل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦١.پوښتنه: لويه جرګه کومې جرګې ته ويل کيږي؟

ځواب : لويه جرګه هغه جرګې ته وايې چې د هيواد خپلواکې،ملي حاکميت،ځمکنی بشپړتيا او سترومصلحتونو پوری مربوطو چارو په باب تصميم نيول او د هيواد د ملي ګټو په خاطر جوړيږي.لويه جرګه کې د ملي شورا غړي اود ولايتي شوراګانو رئيسان ، وزيران د سترې محکمی رئيس او غړي او لوی څارنوال کولی شی چې د لويې جرګې په غونډو کې له دی پرته چې د رايې ورکولو حق ولري ګډون وکړي.

٦٢.پوښتنه: خيبر ايجينسي د هيواد د کومو ولايتونو سره نښليدلې ده؟

ځواب : د ننګرهار ولايت سره.

٦٣.پوښتنه: محليياکليوالي ،منطقوي ياسيميزې او ملي جرګې کومې جرګې دي؟

ځواب : محلي ياکليوالي جرګې: هغه جرګې دی چې د کليو او بانډو کې د هرکلي ياباندې د کلتور او رواجونو تر فرهنګ لاندې دايريږي .

منطقوي ياسيميزې جرګې: د هيواد ملي،سياسی او اجتماعی مسايلو د حل او فصل لپاره ديوې سيمې يامنطقې په سطحه دايريږي او په ملي مسايلو کې مهم رول نشي لوبولی.

ملي جرګې: د هيواد ملي،سياسی او اجتماعی مسايلو د حل او فصل لپاره دايريږي اوپايلې يې د يوه نسل څخه بل نسل ته پاتې کيږي.

٦۴.پوښتنه: آزاد قبائيل څو ايجينسي دی او د هيواد د کومو ولايتونو سره نښليدلی دی ؟

ځواب: آزاد قبائيل اوه ايجينسي لري چې د هغوی له جملې څخه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د باجوړايجينسي: د نورستان،بدخشان او کنړ ولايتونو سره نښليدلی ده ؛

مومند ايجينسي: د کنړ او ننگرهار ولايتونو سره نښليدلی ده؛

خيبر ايجينسي : د ننگرهار ولايت سره ؛

کرمه ايجينسي: د لوگر،پکتيا او پکتيکا ولايتونو سره ؛

شمالي وزيرستان: د خوست او پکتيکا سره ؛

اوجنوبي وزيرستان: د پکتيکا سره نښليدلې دی ؛

٦٥.پوښتنه: د کندهار لويه اوتاريخي جرگه په کوم کال او په کوم ځای کې د څه شی لپاره دايره شوه؟

ځواب : د کندهار لويه جرگه په ١١٢٦ ه ش مطابق د١٧٤٧ م کال کې د نادر افشار له وژنی وروسته دکندهار دشيرسرخ بابا په زيارت کې د نادراباد په پوځي کلا کې دايره شوه چې دغه جرگې ۹ ورځی دوام وکړ او په پای کې د خلکو استازو له زياتو خبرو اترو وروسته احمدشاه بابا ابدالی د افغانستان د پاچا په توگه وټاکل شو.

٦٦.پوښتنه: ددويمې نړيوالې جگړې پرمهال په افغانستان کې لويه جرگه په کوم کال اود کوم شاه په وخت کې او د څه لپاره دايره شوه؟

ځواب: په دويمه نړيواله جگړه کې لويه جرگه د محمد ظاهر شاه په وخت کې په ١٣٢٠ ه ش – مطابق د١٩٤١م کې جوړه شوه او دوې ورځی يې دوام وکړ،٨٠٠ تنو پکې برخه اخيستې وه اوافغانستان خپله بی طرفي اعلان کړه، ددې جرگې مشري داعليحضرت محمدظاهرشاه تره او دوخت صدراعظم محمدهاشم خان په غاړه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٧.پوښتنه: په ۱۳۰۹ه ش کال چې د نادر خان دسلطنت په دوران کې لویه جرگه دایره شوی وه شمیر یې څو کسانوته رسیده او په کومو موضوعاتو باندې موافقه وشوه؟

ځواب: په دې جرگه کې (۳۰۱) تنو گډون کړی وو چې په دی جرگه کې د ملي شورا د تاکنو لایحه د وکیلانو شمیر او د هغوی د کار دځرنگوالی ، د بیرغ رنگ او یو لړ نور مسایل تر بحث لاندې ونیول شول.

٦٨.پوښتنه: د کندوز ولایت سرحدی ولسوالیو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې اوسیږي؟

ځواب: دشت ارچې،امام صاحب، قلعه ذال،چهار دره اوعلی آباد.

میشت قومونه یې: ازبک،ترکمن،تاجک، سلیمان خیل،احمدزی، خروټی ،ناصراوشینواری دي.

٦٩.پوښتنه: شخړه (منازعه) څه ته وایې تعریف یې کړی او په کومو لارو حل کیږي؟

ځواب: هر هغه خپلمنځی اختلافات چې په تاوتریخوالی او نښتو بدل شی شخړه ورته ویل کیږي، شخړه د جرگو،مرکو او علماوو،مشرانو،متنفذینو او روحانینو په وسیله حل کېدای شي .

۷۰.پوښتنه: بیړنۍ لویه جرگه په کومو حالاتوکې دایریږي؟

ځواب: کله بهرنی یرغل او تیری، کله کورنۍ شخړې او جنگونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړیوالو او ملي پیښو په وړاندې د تصمیم نیولو له مخې لویه جرگه راغوښتل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۱.پوښتنه: متنفذین کومو کسانو ته ویل کیږي او په قومونو کې څه حیثیت لري؟

ځواب: متنفذین هغه کسانو ته ویل کیږي چې په قومونو او ولسونو کې ښه نفوذ او اعتبار ولري چې په خلکو کې منل شوی کسان وي.

۷۲. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښې اوږدوالی څو کیلومترهه دی اود کوم ځای څخه پیل او چېرته ختمیږی؟

ځواب: ډیورنډ فرضي کرښه (۲۳۱۰)کیلومترهه اوږدوالی لري د چترال څخه شروع د ملک سیاه تر غره پوری رسیدلی ده.

۷۳.پوښتنه: د قومي مشردنده څه شی ده ؟

ځواب : د خلکو تر منځ د شخړو او جنجالونو له منځه وړل،د خلکو ستونزی دولتی مقاماتو ته رسول،د خلکو تر منځ تاوتریخوالی د تفاهم ،توافق او مهارت له لاری په دوستی او سازش سره بدلول.

۷۴.پوښتنه: علماء او روحانیون په جرگه کې څه رول لري؟

ځواب: څرنگه چې زمونږ هیواد ټول وگړي مسلمان دی په دین،مذهب او عقیده کلک ولاړ دی نود علماوو او روحانینو په خبر ډیر باور لري نو ځکه په جرگو کې د دوی گډون ډیر مهم دی .

۷۵.پوښتنه : آزاد قبائیل څه وخت او څنگه رامنځ ته شول؟

ځواب : آزادقبایل په ۱۸۸۵ م کال کې منځ ته راغلل....

۷۶.پوښتنه: خان عبدالغفار خان څوک او په کوم کال کې پیدا شوی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب :خان عبدالغفارخان دعدم تشدد مفکورې بنسټګر دبهرام خان زوی چې په ۱۸۹۰ م کال کې دمرکزي پښتونستان (پېښور) دهشنغر سیمې د اتمانزو په کلي کې زیږېدلی دی اوتر۱۹۸۸ م کال پورې یې ژوند کړی دی .خان عبدالغفارخان ته په ۱۹۱۹ م کال کې دیوې لویې غونډې په ترڅ کې دپاچاخان لقب ورکړل شواودیوه ملي مشراورهبرپه توګه ومنل شو. خان عبدالغفار خان دترنګزو دحاجی فضل واحدتاړن کاکړ په مرسته یې داستعمار پرضد دافغانانو په ویښولو کې ډېرې هلې ځلې کړې دي اوپه ۱۹۲۰م کال کې یې کابل ته هجرت وکړ اودبیرته تګ په وخت کې یې دانجمن اصلاح الافاغنه ټولنه جوړه کړه ، نوموړی ته په ۱۹۲٦ م کال کې دپښتونستان دخلکو لخوا دیوې شانداره غونډې په ترڅ کې دفخرافغان لقب هم ورکړ شو او په ۱۹۲۹م کال کې یې دخدايي خدمتګارحزب جوړ کړ اودپښتونستان مجله یې چاپ کړه ، او دهند نوموتي سیاستوال مهماتاګاندی سره یو ځای یې دانګریزانو په ضد مبارزه پیل کړه ،نوموړي دپښتونستان دخپلواکۍ لپاره بې شمیره مبارزې کړې دي چې څوځو ځله دپرنګیانو لخوا جیلونوته اچول شوی او خوشي شوی دی(۳۹ کاله یې په بندیخانوکې تیرکړي دی). کله چې په ۱۹۴۷ م کال کې پاکستان منځ ته راغی داسې پوښتنه تري وشوه چې هندوستان غواړئ که پاکستان ؟ دهغه ځواب داؤ چې دیوې غلامۍ نه بلې غلامۍ ته تګ مرګ دی ، نه پاکستان غواړو نه هندوستان مونږ پښتونستان غواړو.

۷۷. پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ چیرته اوځنګه منځ ته راغی؟

ځواب: د پښتون ژغورنې غورځنګ د ۲۰۱۸میلادي کال دفیبروري په لومړۍ نیټه له دیره اسماعیل خان څخه پیل او په شراني ،ږوب،کلاسیف الله،مسلم باغ او کویټه کې دلویو لویو غونډو څخه وروسته دمنظور احمدپښتین په مشرۍ منځ ته راغی .ددې غورځنګ لویې غوښتنې داوې چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ دنقيب الله مسيد وژونکي بايد ونيول شي او په خپله سزا ورسيږي.
- ✓ په وزيرستان کې دځمکنيو ماينونو پاکول.
- ✓ دترۍ تم شويو پښتنو راخوشي کول.
- ✓ دپښتنو نه ځورول.
- ✓ دپښتنو پروړاندې دبې عداليتيو له منځه وړل.

۷۸.پوښتنه: دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړنيو شهيدانو نمونه کوم دي؟

ځواب: نقيب الله مسيد،ارمان لوڼي،طاهرخان داوړ اوداسې نور...

پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړۍ مبارزې ښځې کومې دي؟

ځواب: آيينه درخانۍ، ګلالۍ خان، زيبا وزيري....

۷۹.پوښتنه : منظوراحمد پښتين څوک دی؟

ځواب: منظور احمد پښتين د عبدالودود مسيد زوی دی چې په ۱۹۹۲م کال کې د جنوبي وزيرستان دمولاخان په سرای کې په يوه غريبه او عزتمنده کورنۍ کې زيږيدلی دی ،لومړنۍ زده کړې يې دخپل پلارڅخه وکړې چې دښوونکي دنده يې درلوده او دښوونځۍ دوره يې دخپل کلي په ښوونځۍ کې بشپړه کړه او ترهغې وروسته يې د ديره اسماعيل خان دګومل پوهنتون څخه د څارويو د طب سند ترلاسه کړ،خوداچې په قبايلي سيموکې پرپښتنو دپاکستاني پوځ ظلمونه يې ليدلي اوګاللي نو دايې خپله دنده وبلله چې له دې بې رحمانه ظلمونو څخه به دخلاصون لپاره مبارزه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰.پوښتنه: فټا يعنی څه ؟

ځواب : فاټاهغه قبيلوي فدرالي منطقه ای قوانين دی چې دانگريزانو لخوا جوړشوی دی او آزاد قبايل يې په خپلوسيمو کې دعامه نظم لپاره تطبيقوي.

۸۱.پوښتنه: قبايل څوايجينسي دي نومونه يې واخلئ ، د سوبې او ايجنسۍ تر منځ توپيرڅه دی واضح يې کړئ **؟**

ځواب : قبايل اوه ايجنسۍ دي : خيبر ايجنسي ، شمالي وزيرستان ، سويلي وزيرستان ، کرمه ايجنسي ، باجوړ ايجنسي ، مومند ايجنسي او اورکزي اجنسي ؛

د سوبې او ايجنسۍ تر منځ فرق دا دی: چې په سوبه کې د پاکستان نافذه قوانين پلې کېږي او په ايجنسو کې د فاټا قانون چې د قبيلوي فدرالي منطقوي قانون په معنی سره دی او د انگريزانو له خوا توشيح شوی دی پلي کېږي

۸۲.پوښتنه : په اورکزيو ايجنسۍ کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: برامد خيل ، مشتي ، شيخان ، علي خيل ، ملي خيل ، مموزئې ، آخيل ، روپيه خيل او فيروز خيل قومونه ميشت دي.

۸۳.پوښتنه : په شمالي پښتون خوا او جنوبي پښتونخوا کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: په شمالي پښتونخواکې د يوسفزي ، خليل ،مومند ، اوخټک قومونه ميشت دي .

او په جنوبي پښتونخوا کې د کاکړ ، اڅکزي ، نورزي او بلوڅو قومونه ميشت دی.

۸۴.پوښتنه : د سر حدونو او قبائيلو چارو وزارت موخې څه شی دی و يې ليکئ ؟

ځواب: ملي يو والی ، د سرحدونو ساتنه ، ټولنيز عدالت او متوازنه پرمختيا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۵.پوښتنه : آزاد قبائيل تعريف کړئ ؟

ځواب: آزاد قبائيل هغه چا ته ويل کېږي چې د ډيو رنډ کرښې هغه خوا تـه ميشـت دي ، خپـل منځې ستونزي د جرګو او مرکو له لارې هواروي ، دولتي محکمې او د دولـت اداري هلتـه شـتون نه لري.

۸٦. پوښتنه : په کرمه ايجنسۍ کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ايجنسۍ کې : توری ، حمزه خيل ، موسی خيل ، منګل ، بنګش او مقبل قومونـه ميشت دي .

۸۷.پوښتنه: جرګه تعريف کړئ ؟

ځواب: جرګه د ولس هغه اراده ده چې په بحراني حالاتو کې د شخړو او ستوزو د حـل پـه موخـه دايرېږي او تر اوسه د يوه رسمي او ملي دود له مخې په هيواد کې پاتې ده.

۸۸.پوښتنه : د سبها او سمتي جرګي د اوسنيو کومو جرګو پـه بڼـه وې ، د جرګـي نـوم يـې کلـه واخيستو او جرګه د کومي ژبي کليمه ده ؟

ځواب: د سبها او سمتي جرګي د آريايانو لومړنۍ جرګې وي چي د يـما پادشـاه پـه وخـت کـې د ستونزو د حل په خاطر جوړي شوي وي په ويدي متونو کي د آريايـانو د ډيـر واک لرونکـي جرګـه سبها او دوهم مقام لرونکي جرګه سمتي په نوم ياده شوي ، سبها چې د ويـدي پـه سرودونـو کـي يي يادونه شوي ده د اوسنۍ ولسي جرګي صلاحيتونه او سمتی بيا د مشرانو د جرګـي دنـدي در لودي ، او د جرګي کليمه د ترکي ژبي څخـه اخيسـتل شـوي ده او د سـلطان محمـود غزنـوي پـه وخت کي يې د جرګي نوم غوره کړو.

۸۹.پوښتنه : د جرګي او مرکي تر منځ فرق څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب : مرکه مشورتی بڼه لري معمولاً واړه مسائل پکې حل او فصل کيږي او په ملي مسايلو کې مهم رول نه شي لوبولی او جرګه د هيواد ملي ، سيا سي او ټولنيز مسايل حل او فصل کوي او له يو نسل څخه بل نسل ته پاتي کيدا ی شي.

۹۰.پوښتنه : نرخ تعربف کړئ او کوم نرخونه ډير مروج دي؟

ځواب : نرخ د معنی له مخې له قيمت څخه اخيستل شوی ، او د سپينو ځدراڼو څخه يې سرچينه اخيستی ده ، د نرخ تعريف : نرخ هغه منلی حقيقت دي چې د قومي جرګو په ذريعه منځ ته راغلئ او هيڅوک ور څخه سترګي نه شي پټولئ .د کومې خاصي موضوع په اړه چې نرخيان کومه فيصله و کړي او دغه فيصله په خپل ذات کي نوي او ځانګړي فيصله وي نو دې ته ځلی او نرخ وايي ، او بيا چې تر دي ورسته دغه شان موضوعات پيښيږي نو د هماغه پخواني ځلی او نرخ له مخي پرې چلند کيږي . او مروج نرخونه په افغانستان کې د لويي پکتيا دي ، چې د ځدراڼو ، منګلو او احمدزيو نرخونه يې ډير مروج دي .

۹۱.پوښتنه: د دندې بنسټيزه موخه مو څه ده و يې ليکئ ؟

ځواب: دلته تاسو کولای شئ د دندې دلايحې مطابق خپل اهداف وليکئ.

۹۲. پوښتنه : په کرمه ايجنسۍ کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ايجنسۍ کې توری ، حمزه خيل ، موسی خيل ، منګل ، بنګش او مقبل قومونه ميشت دي.

۹۳.پوښتنه :الحاج ميرزا علي خان(فقيرايپي) څوک ؤ؟

ځواب : الحاج ميرزا علی خان چې په ايپی مشهور وو د ارسلاخان زوی او د محمد باز لمسۍ د زيږيدو کره نيټه يې معلومه نه ده او د ۱۸۹۲-۱۸۹۷ کلونو تر منځ په شمالي وزيرستان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیږیدلی دی او په دیني علومو کې یې زدکړې کړې دي او د انګلیس په وړاندې یې په علني مبارزه پیل و کړ لومړی یې د خپل وطن او بیا یې د هندوستان د آزادی لپاره خپل مجاهدت شروع کړ، د شاه امان الله خان په وړاندې د اغتشاشاتو د مخ نیوي په خاطر تر پکتیا راغی خو؛ د ناروغی له کبله بیرته ستون شو، وروسته له هغه یې د کوزې پښتونخوا د نورو مبارزینو مشرانو سره انګریزان په میرانشاه ، وانه او باجوړ کې ډیر ستړي کړل انګریزانو د کاذب سیاست له مخې د سولې لاره خپله کړه او هغه هندوه چې په ۱۹۳٦ زکال کې چې (چند بي بی) نومیده د یومسلمان ښونکي سره واده و کړ او مسلمانه شوه نو د وخت محکمې د انګریزانو په مټ اسلام دا بی بی هندوانو ته تسلیم کړه همدا وو چې د ختکو، مروتو ،مسعودو او وزیرو احساسات را و پاریدل او د ایپی فقیر تر مشرۍ لاندې یې په مبارزه شروع و کړه نو؛ انګریزانو د ټول قوت په استعمال سره کوښښ و کړ چې فقیر ایپی ونیسې خو و نه توانیدل ، په ۱۹۴۱ کال کې د هند د کانګرئیس پخواني رئیس سوبهاس چندارا بوس جرمنی ته طرحه وړاندې کړه تر څو جرمني خپل روزونکي او د تبلیغاتو په برخه کې له فقیر ایپی سره مرسته و کړي موسلینی هم د فقیر ایپی سره د اړیکو اعلان وکړ چې ایټالیا له ایپی فقیر سره اړیکې ټینګې کړي ایټالیا او جرمني له فقیر ایپی سره مالي مرستې شروع کړې ۱۹۴۱ د جون په میاشت کې یې ۳۰۰ زره افغانی ور کړې او د مارچ په میاشت کې یې ۳۰۰ زره هندي کلدارې د دوه ایټالویانو په لاس ور کړې د وزیر هاشم خان ځانګړي ډاکټر او د جرمني کورټ بریکمن یې د اړیکو مسول وه وروسته د ده هڅې ځکه ناکامې شوې چې د ایپی فقیر په آدرس به هر چا د پیسو غوښتنه کوله، د فقیر ایپی او پا چاخان مبارزه د یو هدف لپاره وه ایپي فقیر د ټوپک په زور مبارزه کوله او پاچا خان د قلم په زور د خپلواکۍ په لټه کې وو په ۱۹۴۷ کال کې کله چې د انګریزانو میراثي حکومت پاکستان ته وسپارل شوو نو؛ فقیر ایپي د پښتونستان اعلان و کړ،او خپله ولسمشر شوو ، خو د پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسپوڅي حکومت په ۱۹۴۸ کال کې په فقیر ایپي باندي هوایي بریدونه کول خو د ژوند تر اخره تسلیم نه شوو ایپي فقیر په ۱۹٦۰ کال کي و مړ.

۹۴.پوښتنه : د بنو د لویي جرګې په هکله څه پریکړه و شوه ، او د جلال آباد د هده لویه تاریخي جرګه څه وخت اود څه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب: په ۱۹۴۷ز کال د جون په ۲۱ نیټه په بنو کي لویه جرګه جوړه شوه ، په دغه لویه جرګه کي د پښتنو د برخلیک په اړه څرګنده پریکړه و شوه . پښتنو د خپل آزاد حکومت فیصله و کړه پښتانه نه پاکستان غواړي او نه هندوستان ، په دي جرګه کې د پښتنو سیاسونو ، ځوانانو او قومي مشرانو ګډون در لود او د خان امیرخان د صدارت لاندي و شوه خان پا چا خان هم په دي جرګه کي موجود وو او دا فیصله یي و کړه چې په دي ملک کې دې د ټولو پښتنو یو آزاد حکومت جوړ شي ،چې د هغي بنسټ به په اسلامي اصولو او جمهوریت مساوات او ولسي انصاف باندي ولاړ وي ، او دا جرګه له هر پښتون نه غوښتنه کو ي چې په یو واحد مرکز باندي را ټول شي او دبل چا اقتدار ته سر ټیټ نه کړي.

د جلال آباد د هده لویه جرګه د شاه امان الله خان په غوښتنه د میر زمان خان کونړی په مرسته ، او د جرګې مشري د محمد نادرخان په غاړه وه د جنوري په ۳۱ په ۱۹۲۰ز کال کي جوړه شوه ، په جرګه کې د کنړ ، جلال آباد ، لغمان او د سرحد د دواړو خواوو مشرانو ، مشایخو ، علماوو او متنفذینو پکي ګډون درلود ، د جرګې هدف ، د ډیورنډ د واړو خواوو قبائیلو او قومونو ترمنځ یو والي ، د آزادۍ څخه دفاع او د هیواد د آبادول وو ، تر ټولو مهمه دا چې انګریزانو ته اخطار ورکړل شوو تر څو په هیواد او د ډیورنډ د کرښي دواړو خواوو کي د مداخلی نه لاس په سر شي کنه د قومونو او قبائیلو له سخت غبرګون سره به مخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۵.پوښتنه : د سوات پاچاهي کله جوړه شوه او کله له منځه لاړه او پاچاهان يي څوک وو ؟

ځواب: د تاريخ په اوږدو کي سوات د ګنداهارا يو مهم ټاټوبی بلل شوی ، ريګويدا کتاب سوات د سواستو په نامه ياد کړئ ، د وخت په تيريدو سره دغه نوم په ادهيانه چې د (ګلونو د ښار) په معنی ده ياد شوئ او د معلوماتو له مخي د سوات لمړنۍ پاچا ملکه بازيره ده ۱۸۸۵ شا اوخوا کي د سرتور فقير تر مشرئ لاندي يو خونړئ جنګ و شوو ، له دي وروسته د سوات پاچا سيد عبدالجبارشاه و ټاکل شوو انګريزانو د وخت د ملايانو په استفاده په سيد عبدالجبارشاه باندي د کفر فتوی ورکړه او خلک د ده په ضد را و پاريدل همدا وو چې سيد عبدالجباره شاه پاچاهې پريښوده ، له ده وروسته ميا عبدالودود په ټول سوات کې و ګر ځيدو پاچاهي يي جوړه کړه او له ده وروسته د ده زوی مياګل جهانزيب د سوات پاچا شوو په ۱۹٦۹ ز کال کي انګريزان په دي و توانيدل چې سوات د پاکستان سره يو ځای کړي.

۹٦.پوښتنه : د جنوب له خوا د خپلواکۍ جګړه په کوم کال کې و شوه او افغان ځواکونو تر کومه ځايه پر مخ لاړل، او د چترال د جبهې قومندان څوک وو او دې جګړي څومره دوام و کړ او پايله يي څه وه ؟

ځواب : د جنوب له خوا د خپلواکۍ جګړه په ۱۹۱۹ کال کي د مې په ۲٦ د محمد نادرخان تر مشری لاندي د لسو زرو ملي لښکر سره چې د خوست قومونه وزير ، ځاځی ، منګل ، توتاخيل ، احمزي خروټې او د لويي پکتيا نور قومونه هم ور سره ملګري وو په ناڅاپي تو ګه شروع شوه افغان ملي ځواک د ټل تر قلعي پوري و رسيدل او د ټل په قلعه يي د افغانستان بيرغ ورپولو د لاري په اوږدو کي ببرک خان ځدراڼ په شهادت و رسيدو او په ۲۸ د مې د انګليس هوايې ځواکونو په بماری شروع و کړه چي په دي بمبارئ کي احمد جان خان هم شهيد شوو خو افغان ملي ځواک خپلهمت له لاسه ور نه کړاود دښمن تغذيه خونی ، د تيلو زخيرو او د ريل سټيشن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي تر اور لاندي و نيول ، او انگريزانو ته يي ډير مالی او ځاني زيان و رسولو انگريزانو د تسليمۍ بيرغ پورته کړ خو؛ افغان ملي ځواک د کوهاټ ، پيښور او نور مخ ته تگ په تکل کي وو خو دا سي و نه شول، مرکزی حکومت پرته له کومې صلاح او مشورې خپلو ځواکونو ته د تخليي امر و کړو .

د چترال د جبهی قومندان ميرزمان خان وو ، جگړه د ۱۹۱۹ د جون د ۲۳ څخه شروع اود ۱۹۱۹د اگسټ تر ۸ نيټی پوري يې دوام وکړ او پايله يي دا وه چي انگريزانو ته د چترال په جبهه کي ډير مالي او ځاني زيانونه ورسيدل او ۱۹۱۹ د اگست په ۸ انگريزان دی ته اړ شول تر څو مرکزی حکومت ته د سولی وړانديز و کړي مرکزی حکومت هم د خپلو فوځونو ته د جنگ نه د لاس په سر کيدو امر و کړو، خو د ۱۹۲۲ ز کال د جنوري تر ۱۷ نيټی پوری د ارنوۍ او دوکلام منطقي د افغان ځواکونو تر تصرف لاندي وي.

۹۷.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت څومجلې اوجريدې لري نومونه يې واخلئ؟

ځواب:دری مجلې لري: جرگه،هموطن اوجانښ.

دری جريدې لري: جريده تارا، گوراش او يولدوز.

۹۸.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت نشريې په لنډه توگه معرفي کړئ؟

ځواب: مجلۀ جرگه: اين مجله به حيث اولين ارگان نشراتی وزارت در سال ۱۳۶۱ هـ ش تاسيس و فعلاً در ۱۰۰ صفحه به تيراژ ۳۰۰۰ نسخه به خاطر آگاهی مردم از اهداف دولت و به طور خاص برای مردم قبايل و ساختارهای سياسی مدنی که از فکر ملی مشترک مردم افغانستان و جغرافيای تاريخی حمايت می نمايد، به شکل دوماه‌نامه به نشر ميرسد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجله جانش: این مجله از سال ۱۳۷۰ هـ ش به این طرف به زبانهای، نورستانی، دری و پشتو به تیراژ۱۰۰۰ نسخه در ۱۰۰ صفحه بر علاوه انعکاس فعالیت های دولت و وزارت، مقالات حقیقاتی درمورد نورستان باستانی به نشر میرساند، که در دو ماه یکبار چاپ میشود.

مجله هموطن: مجله هموطن ارگان نشراتی وزارت امور سرحدات و قبایل به دیزاین خوب و رنگه به ۹ زبان محلی و رسمي دولت پشتو، دری، ازبکی، ترکمنی، بلوچی، پشه یی، نورستانی، گواری، گجری و پامیری به تیراژ ۲۰۰۰ نسخه به صورت رنگه در ۱۰۰ صفحه مسایل علمی، ادبی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی را به خاطر روشن ساختن اذهان هموطنان ما به نشر میرسد.

جریده تارا: این جریده در سال ۱۳۷۰ تاسیس ودرجوکات وزارت امورسرحدات وقبایل جهت غنامندی فرهنگی قوم پشه ئی به تیراژ ۵۰۰ نسخه دریک ماه اقبال چاپ می یابد.

جریده گوراش: که در سال ۱۳۵۷ هـ ش به نشرات آغاز نمود در شهر زیبای شبرغان ولایت جوزجان تحت نظر واحد اداری دومی وزارت به زبان ازبیکی و دری غرض خدمت به زبان و فرهنگ مردم و تأمین وحدت ملی بر طبق پالیسی های نشراتی دولت ج.ا.ا به تیراژ ۱۰۰۰ نسخه به صورت ماهنامه نشرات مینماید.

۹۹.پوښتنه:د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت څوليسې اوانستيتيوتونه لري؟

ځواب:د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت پنځه ليسې لري چې نومونه يې دادي: رحمان بابا،خوشحال خان،پيرمحمدکاکړچې دادری واړه ليسې په کابل کې موقعيت لري.همدارنګه په کندهار ولايت کې دعبدالله خان اڅکزي په نوم يوه ليسه لري او په ننګرهارکې دپښتونستان په نوم يوه ليسه لري اوهمدارنګه يوه ليسه په خوست کې دقبايلو په نوم هم يوه ليسه لري.په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ترتیب دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت دبايزيد روښان په نوم په کابل کې يوکثيرالرشتوي انستيتيوت هم لري.

۱۰۰.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت تاريخچه په لنډه توګه بيان کړئ؟

ځواب:

- در سال ۱۳۰۰ هـ ش مطابق به ۱۹۲۱ میلادی یک شعبۀ ویژه در چارچوب دولت شاهی زمان شاه امان الله خان ایجاد گردید که از امور قبایلی و مرزی رسیده‌گی مینمود. مشابه چنین شعبه در زمان امیر شیر علی خان و عبدالرحمن خان نیز وجود داشت. این شعبه در سال ۱۳۰۹ هـ ش در زمان سلطنت اعلیحضرت شهید محمد نادر خان در چوکات وزارت حربیه به ریاست قبایل ارتقاء نموده بود.
- در سال ۱۳۲٦ هـ ش مطابق ۱۹٤۷ میلادی در زمان حکومت شاه محمود خان این اداره در چوکات صدارت عظمی به عنوان ریاست قبایل عرض اندام نمود. بتاریخ ۱۹ سنبله سال ۱۳۳۲ مطابق ٦ سپتمبر ۱۹۵۳ سردار محمد داود خان ریاست قبایل را در چوکات کابینه بریاست مستقل قبایل ارتقاء داد. در ۲٦ سرطان ۱۳۵۲ مطابق ۱٦ جولای ۱۹۷۳ با استقرار نظام جمهوریت توسط سردار محمد داود خان ریاست مستقل قبایل به وزارت امور سرحدات و قبایل در چوکات کابینه تشکیل شد.
- در ماه اسد سال ۱۳٦۰ نام وزارت به وزارت امور اقوام و قبایل بعداً بنام وزارت امور سرحدات و قبایل تعویض و توام با اعلام کابینه رئیس جمهور منتخب به وزارت امور سرحدات ، اقوام و قبایل مسمی و بعداً در سال ۱۳۹۲ بالاثر فیصله شوارای محترم وزیران، این وزارت به نام وزارت امور سرحدات و قبایل مسمی شد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۱.پوښتنه:دافغانستان اوسنی اساسي قانون په کوم کال کې دچالخواجوړشو؟

ځواب: دافغانستان اوسنۍ اساسي قانون په ۱۳۸۲ ه ش کال دمرغومې په ۱۳ دلویې جرګې لخوا جوړشو.

۱۰۲.پوښتنه: افغانستان څوولایتونه او ولسوالۍ لري؟

ځواب: افغانستان ۳۴ ولایتونه او ٣٦٥ ولسوالۍ لري.

۱۰۳.پوښتنه: افغانستان څومره مساحت (پراخوالی) لري؟

ځواب: ٦٥٢٨٦٤ کیلومتره مربع.

۱۰۴.پوښتنه: افغانستان څومره نفوس لري؟

ځواب: افغانستان تقریباُ ۳۲ میلیونه نفوس لري.

۱۰۵.پوښتنه: دافغانستان خلک په څوژبوخبرې کوي؟

ځواب: په ۳۵ ژبو.

١٠٦.پوښتنه:دافغانستان اوسنۍ اوپخواني پایتختونه (پلازمینې)کومې دي؟

ځواب: اوسنی پایتخت(پلازمینه) :کابل

پخواني پلازمینې: بلخ،هرات،غور،غزنی اوکندهار.

۱۰۷.پوښتنه: په افغانستان کې څومره قومونه میشت دی؟

ځواب: دافغانستان داساسي قانون په استناد په افغانستان کې ۱۴ ملیتونه(قومونه) ژوندکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۸.پوښتنه : داحمدشاه بابا په وخت کې دافغانستان سرحدونه کوم ؤ؟

ځواب: دځينو مورخينو په وينا: د احمدشاه بابا د امپراطورۍ سرحدات ، چې يو وخت يې تـر ١٦ درجو طول البلد پورې پراخوالی درلود، په دقيقه توګه يې ټاکل مشکل کار دی، خو په شرق کې د سرهند نه نيولې ، چې د ډهلي په ۱۵۰ ميلۍ کې پروت دی، په غرب کې تر مشـهده پـورې ، چې خزر درياب نه په همدې فاصله کې پروت دی او پلنوالی يې د امو له سيند نه نيـولې پـه جنـوب کې د فارس تر خليج پورې رسېده.

۱۰۹.پوښتنه:دتاريخ په اوږدو کې افغانستان په کومو نومونوسره ياد شوی دی؟

ځواب: آريانا،باختر،خراسان او افغانستان .

۱۱۰.پوښتنه: ملي شورا(پارلمان) څه وخت منځ ته راغی؟

ځواب: دملي شورا لپاره لومړنۍ هڅې غازي امان الله خان وکړې چې ددولت شورايې جـوړه کـړه خو غازي نادرخان په ۱۳۰۹ ه ش کال کې ملي شورا ديوې جرګې پـه تـرڅ کـې مـنځ تـه راوړه.چې مشرې د وردګو استازی عبدالاحدخان ؤ چې غازي نادرخان پخپله وټاکه.

۱۱۱.پوښتنه: په افغانستان کې څومره مذهبونه دي؟

ځواب: د افغانستان د نفوس په سلو کې له ۹۹ څخه ډېر يې مسلمانان دي، چـې ۸۰ پـه سـلو کـې سني، ۱۹ په سلو کې شيعه او يو په سلو کې د نورو مذهبونو پيروان، لکـه هنـدوان ، سـکان او ډېـر کم عيسويان جوړوي.

۱۱۲.پوښتنه: دافغانستان لومړنۍ جريده کومه ،په کوم کال اودچاپه وخت کې منځ ته راغله؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره په ۱۲۹۰ ه ش کال کې د امیر شیرعلي خان د سلطنت په وخت کې د شمس النهار جریده چاپ شوه.

۱۱۳.پوښتنه : سراج الاخبار جریده په کوم کال اودچا دواکمنۍ په وخت کې چاپ شوه؟

ځواب: ا په ۱۲۹۴ لمریز کال کې د امیرحبیب الله خان د واکمنۍ پر مهال سراج الاخبار چاپ شو، چې د امیرعبدالرحمان خان په وخت کې هم چاپ کېده.

۱۱۴.پوښتنه: په اماني دوره کې کومې مجلې چاپ کیدلې؟

ځواب: په اماني دوره کې دارشادالنسوان او انیس مجلې چاپ کیدلې . انیس مجله اوس دورځپاڼې په توګه چاپ کیږي.

۱۱۵.پوښتنه: لانجه(منازعه) څه شی ده؟

ځواب: لانجه یا(conflict) دشخړې،منازعې ،اختلاف ،کشمکش ،جګړې اوټکرپه معنې سره ژباړل شوې ده چې دافرادو،ډلو اوبنسټونو ترمنځ دافکارو،ګټو او غوښتنو دتصادم (ټکر) له امله منځ ته راځي.

۱۱٦.پوښتنه: لانجه(منازعه) په څو ډوله ده؟

ځواب: لانجه په دری ډوله ده:

۱- دمنابعو لپاره، ۲- دارزښتونو لپاره، ۳- دنامتناسبو اړیکو لپاره.

۱۱۷.پوښتنه: دلانجې او تاوتریخوالي ترمنځ توپیرڅه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـواب: لانجـه کیـدای شي مثبتـه پایلـه ولـري یـامنفي خـو؛ تـاوتریخوالی همیشـه منفـي جنبـه لري،لانجه په طبعي ډول منځ ته راخي اما تاوتریخوالی دافرادو لخوا ترسره کیږي،لانجه غیرقابـل اجتناب ده او خشونت له زیان سره مل دی ، دلانجې په پـای کـې انکشـاف مـنځ تـه راتـلای شي مگر خشونت د ورانۍ سبب گرځي، منازعه له تاوتریخوالي پرته حل کیدای شي مگر خشونت په جنگ اوجنجال سره پای ته رسیږي.

۱۱۸.پوښتنه: دلانجې سطحې کومې دي؟

ځواب:لانجه په پنځو : فردي یاشخصي،فامیلي(کورنۍ)، ټولنې ،ملي اونړیواله سطحه پیښیږي.

۱۱۹.پوښتنه : دلانجې مراحل کوم دی ؟

ځواب: ۱- له لانجې مخکـې مرحلـه(ناراحتي)،۲- مخـامخ کیدنـه،۳- بحـران،۴-نتیجـه ، ۵- روغـه جوړه

۱۲۰.پوښتنه : داورسره دلانجې دمشابهت مراحل کوم دی؟

ځواب: ۱- دسون توکي،۲-جرقه،۳- دود یالوگی،۴- شغله یاشعله،۵- لمبه زیاتیدنه،٦- ایرې.

۱۲۱.پوښتنه : تاوتریخوالی څه شی دی تعریف یې کړئ؟

ځواب: هغه فعالیتونه ،الفاظ،ذهنیتونه او سیستمونه چې لوړو استعدادونو ته درسیدلو مخنیـوی کوي او دفریکي ،رواني اواجتماعي یامحیطي تاوان سبب گرځی تاوتریخوالی بلل کیږي.

۱۲۲.پوښتنه : تاوتریخوالی (خشونت) په څوډوله دی؟

ځواب: په دوه ډوله دی : ۱- فزیکي،۲- ساختاري،۳- فرهنگي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۳.پوښتنه: منځګړیتوب(میانجیګري) څه شی ده؟

ځواب: منځګړیتوب یا(mediation) هغه فعالیت ته ویل کیږي چې دهغه پربنسټ یو بې طرفه شخص دلانجې ددواړو اړخونو ترمنځ اختلاف له منځه وړي.

۱۲۴.پوښتنه:منځګړی چاته ویل کیږي؟

ځواب:منځکړی یا(mediator) له یوه دریم اوبې طرفه شخص څخه عبارت دی چې دیوې لانجې په حل اوفصل کې خپل رول ترسره کوي.

۱۲۵.پوښتنه:دمنځګړیتوب شرایط کوم دی؟

ځواب:

- دمنځګړي فزیکي شتون .
- دمنځګړیتوب ددواړو خواوو شتون.
- په منځګړیتوب کې دلانجې ددواړو خواوو مشروعیت.
- ددواړو خواوو څخه په رسمیت پیژندل.
- داختلاف شتون.
- داختلاف موضوع معلومول او له دواړو خواوو سره خبرې اترې کول.
- ددواړو خواوو دتصمیم پایله معلومول.
- هوکړه او دمنځګړیتوب پایله اعلانول اومنل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰٦.پوښتنه:دمنځګړي صفتونه کوم دی؟

ځواب:

- عمر:مشراو داحترام وړ.
- مهارت اومعلومات درلودل: نرخیان،دیني علماء،ملکان اوخانان...
- مذهبي خلک: سیدان ،علماء،پیران...
- سپیڅلتیا: متقي اوپرهیزګاره خلک.
- ناپلوي توب: بې طرفه شخص چې ددواړو لوريو دمنلو وړ وي .
- نیک شهرت: ښه نوم او له ښې کورنۍ څخه..

۱۲۷.پوښتنه : دمنځګړیتوب مراحل کوم دی ؟

ځواب:

۱. مقدماتي خبرې
۲. افتتاحیه وینا
۳. له دواړو لوريو دتهد اخیستل
٤. داصلي موضوعاتو بیانول
٥. اجنډا جوړول
٦. دنظرياتو دتبادلې لپاره زمینه برابرول
۷. دحل لارې چارې لټول
۸. پایله یا نتیجه ترلاسه کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. اختتامیه وینا

۱۲۸.پوښتنه: غونډه (جلسه) څه شی ده؟

ځواب: غونډه یاجلسه ددوه یاڅو افرادو یا سازمانونو ترمنځ یوځای غونډیدلو او کیناستلو ته ویل کیږي چې دچارو دانسجام لپاره مسائل تربحث لاندې نیول کیږي او تصمیم پرې نیول کیږي.

۱۲۹.پوښتنه: شورا څه شی ده؟

ځواب: شورا دمشورې کولو په مانا ده او د چارو او مسائلو دحل او فصل په موخه دنظریاتو شریکول او یوه مناسبه پریکړه کولو ته شورا ویل کیږي.

۱۳۰.پوښتنه: ټولنه تعریف کړی؟

ځواب: ټولنه یاجامعه هغه ځای ته ویل کیږي چې په هغه کې یوه ډله افراد دمشترکو عنعنو ،رواجونو فرهنګ او ګټو په لرلوسره ژوند کوي .

خدایا چنان کن سر انجام کار

که تو خوشنود باشي و ما رستګار

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

مآخذونه:

١. عطايي،محمدابراهيم،دپښـــتني قبيلواصـــطلاحي قـــاموس، دسرحـــدونو اوقبايلوچـــارو وزارت،کابل،۱۳۹۴ ه ش.

٢. رفيع،حبيـــب اللـــه ، دافغـــاني جرگـــواجتماعي او رواني ارزښتونه،دافغانســـتان دمطالعاتومرکز،پيښور.

٣. وجدي،عبدالجليل،پـه افغانسـتان کـې دعنعنـوي جرگـونن اوپرون،امـان کتـاب خپرولـو اداره،پيښور،١٣٦٥ ه ش.

٤. رفيع،حبيب الله ، لويه جرگه، دسرحدونواوقبايلوچارو وزارت، ١٣٩٧ ه ش، کابل.

٥. جرگه مجله،١٠٣ گڼه،دريمه دوره وری ١٣٩٧ ه ش .

٦. جرگه مجله،۱۰۴ گڼه،دريمه دوره وری ١٣٩٨ ه ش .

٧. **ويب پاڼې :**

A. **www.mobta.gov.af**

B. **www.bbc.com**

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library